

Wiesław Kuś, Zbigniew Pianowski, Janusz Bogdanowski

Cieszyn-Wzgórze Zamkowe, st. 1, gm.
loco, woj. bielskie, AZP 108-44

Informator Archeologiczny : badania 31, 233-234

1997

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Badania objęły obszar rynku Starego Miasta w Chełmży (obecnie pl. Wolności) i były związane z projektem kompleksowego zagospodarowania tego terenu. Odślonięto nawarstwienia o miąższości dochodzącej do 190 cm. Były to zarówno relikty nowożytniej architektury murowanej, jak i nawarstwienia ziemne, datowane na późne średniowiecze, związane z ówczesnym odcinkiem rozwojowym miasta. Pozyskano ponad 1800 fragmentów ceramiki, które stanowiły główną kategorię zabytków ruchomych, ponadto nieliczne metale (klucz żelazny, fragmenty wędzideł, podków) i nieliczne nowożytnie naczynia szklane.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Okręgowym w Toruniu i w PSOZ.

Badania nie będą kontynuowane.

CIESZYN-Stare Miasto, Rynek, st. 18, AZP 108-44

- warstwy średniowieczne związane z rozbudową miasta i powstaniem tzw. Nowego Rynku w Cieszynie

Nadzory archeologiczne, przeprowadzone w październiku przez mgr. Wiesława Kusia. Finansowane przez Bank Śląski O/ w Cieszynie. Przebadano powierzchnię 35 m².

Prace ziemne związane z przebudową linii ciepłowniczej prowadzono w północnej części Rynku u wylotu ul. Mennicznej. Wykopy miały długość 35 m, szerokość 1 m, ich głębokość nie przekraczała 0,9 m. Na poziomie 0,7-0,9 m odsłonięta została warstwa brunatnoczarnej ziemi, zawierająca stosunkowo dużą ilość szczątków drewna w postaci szczap i wiórów, 2 fragmenty ceramiki późnośredniowiecznej (uchwyt pokrywki oraz dno nieokreślonego bliżej naczynia) oraz skórzane fragmenty obuwia, które zasługują na szczególną uwagę. Do istotnych znalezisk zaliczyć należy połowę przyszwycizmy z pozostałościami skózanego sznurowadła, jak również fragmenty z pozostałościami szwów oraz inne o nieokreślonym bliżej przeznaczeniu, jednakże najpewniej związane z obuwiem. Wynik badań wskazuje, że w trakcie prac natrafiono na pozostałości płytko posadowionych, średniowiecznych warstw osadniczych, związanych z funkcjonowaniem rozwijającego się miasta. Lokalizacja znalezisk w rejonie tzw. Nowego Rynku, który powstał wg źródeł pisanych w 1496 r., pozwala twierdzić, że mamy do czynienia z pozostałościami jakiejś posesji (możliwe, że warsztatu szewskiego), funkcjonującej w obrębie dzisiejszego Rynku.

Istotne dla wstępnych wyników badań było przeprowadzenie, przez mgr. inż. W. Nawrockiego z Zakładu Badań Nieniszczących w Krakowie, badań radarowych, które ujawniły w niedalekim sąsiedztwie opisanych odkryć konstrukcję prostokątną, kamienną. Konstrukcja ta być może wiąże się z fundamentem nieznanego do tej pory ratusza miejskiego. Prace tegoroczne wskazują jednoznacznie na konieczność przeprowadzenia w tym rejonie w najbliższym możliwie czasie klasycznych badań archeologicznych. Wyniki owych badań mogą się w znacznym stopniu przyczynić do poznania rozwoju średniowiecznego miasta.

Przewiduje się dalsze prowadzenie badań wykopaliskowych.

CIESZYN-WZGÓRZE ZAMKOWE, st. 1, gm. loco, woj. bielskie, AZP 108-44

- założenia obronne średniowiecznego zamku piastowskiego - cylindryczna wieża ostatecznej obrony (XIII w.)

Badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. Wiesława Kusia (Muzeum w Cieszynie). Konsultacja archeologiczna - dr Zbigniew Pianowski, konsultacja architektoniczna - prof. dr hab. Janusz Bogdanowski. Finansowane przez PSOZ w Cieszynie. Czwarty sezon badań.

Prace badawcze koncentrowały się na eksploracji nawarstwień, które odsłonięte zostały po usunięciu nasypu gruzowo-ziemnego otaczającego cylindryczną wieżę (nasyp usunięto tylko do poziomu okalającego ją terenu). Odkryto obiekty związane z początkami funkcjonowania gotyckiego zamku książąt cieszyńskich, częściowo badane już w poprzednim sezonie.

Mur obronny wewnętrzny - od strony południowo-wschodniej, na poziomie podstawy nasypu odsłonięto przylegający do wieży cylindrycznej fragment średniowiecznego muru o długości 4 m i szerokości 0,8 m. Mur wykonany został z dobrze opracowanego kamienia wapiennego, kładzionego na

zaprawie wapiennej. Pozostałości zagłębień w licu zewnętrznym wieży cylindrycznej wskazują, że mur ów został związany konstrukcyjnie z wieżą prawdopodobnie w okresie rozbudowy zamku gotyckiego (XV w.). W rejonie złączenia muru i wieży wykonano wstępny, sondażowy wykop o wymiarach 2 x 2 m, odsłaniając odsadzkę fundamentową lub też tylko pogrubienie mające na celu wzmocnienia konstrukcji. W trakcie tych prac dotarto do nawarstwień z materiałem późnośredniowiecznym (m.in. znaleziono przydenną część naczynia szklanego). Dalsze badania w tym rejonie zaplanowano na rok następny. Obiekt ten można zidentyfikować na rysunku zamku z 1647 r.

Mur kamienno-ceglany - badania w 1997 r., które uchwyciły przebieg tej konstrukcji o kształcie nieregularnego prostokąta, wskazują na istnienie w tym rejonie konstrukcji przylegającej od wschodu do ściany wieży. Pozyskany materiał ceramiczny nosi cechy nowożytny (XVII w.). Analiza zachowanych materiałów ikonograficznych wskazuje na to, że są to pozostałości zabudowań o charakterze gospodarczym.

Mur obwodowy zewnętrzny - przedłużono ubiegłoroczny wykop odsłaniający konstrukcję muru, w celu stwierdzenia czy mur ten łączy się z murem wieży. Wynik okazał się pozytywny, co nastrocza nowe problemy: czy wieża cylindryczna powstała w okresie budowy murów obronnych (XIV/XV w.), czy też mury powstały już w okresie budowy wieży (najpóźniej XIII w.)?.

Piec kopulasty - badania w 1997 r. ujawniły, że górna, ceglana kopuła spoczywała na kamiennym fundamencie o wysokości 0,9 m i grubości 0,7 m, wykonanym w głównej mierze z dużych otoczków. Całość konstrukcji pieca spoczywa na nieutwardzonym, gruzowatym podkładzie. Obiekt ten należy wiązać z XIX-wieczną przebudową pozostałości zamku średniowiecznego.

Mur północny (obwodowy), kontynuacja muru obwodowego zachodniego - eksploracja nawarstwień bezpośrednio przy licu zewnętrznym wieży cylindrycznej od strony północno-wschodniej ujawniła pozostałości konstrukcji muru kamiennego związanego z konstrukcją wieży. Nieduży odsłonięty fragment jednoznacznie koresponduje z murem obwodowym od strony zachodniej. Ze względu na istniejący tutaj także mur oporowy o wysokości 4 m, który wspierał usunięty nasyp, dalsze odsłanianie muru odłożono do następnego sezonu - nastąpi wtedy wzmocnienie konstrukcji całej budowli.

Wykop 4 - w sezonie 1997 kontynuowano również eksplorację tego wykopu, osiągając poziom stopy fundamentu wieży cylindrycznej od strony lica zewnętrznego. Poziom ten jest zgodny z poziomem stopy uzyskanym od wewnątrz (wykop 5). Poniżej stopy fundamentu wystąpiły nawarstwienia nawarstwienia związane ze wspomnianymi wcześniej nawarstwieniami wału wczesnośredniowiecznego. W pogłębieniu wykopu nie wystąpił żaden ruchomy materiał zabytkowy.

Jak już wspomniano, w wykopach od strony wschodniej pozyskano głównie materiał ceramiczny datowany na okres nowożytny. Wyjątek stanowi tutaj materiał średniowieczny, który wystąpił w bezpośrednim sąsiedztwie muru wewnętrznego.

Badania będą kontynuowane.

CZCHÓW, st. 1, gm. loco, woj. tarnowskie, AZP 107-63/1

- ruiny zamku średniowiecznego

Ratownicze badania wykopaliskowe, przeprowadzone przez mgr. Andrzeja Szpunara (Muzeum Okręgowe Tarnów). Finansowane przez PSOZ. Czwarty sezon badań. Przebadano powierzchnię 1 ara.

Pod nadzorem archeologa porządkowano wzgórze zamkowe, część odsłoniętych murów zasypało. Badania koncentrowały się na południowy zachód od wieży zamkowej. Odsłonięto fundamenty muru obwodowego oraz budowli przy wieży zamkowej. Pozyskany materiał zabytkowy to ceramika późnośredniowieczna.

Materiały i dokumentacja przechowywane są w Muzeum Okręgowym w Tarnowie.

Badania będą kontynuowane.

CZELADŹ, kościół św. Stanisława Biskupa, gm. loco, woj. katowickie

- relikty kościoła gotyckiego - wynik negatywny